

Ф.Ф.ОНУФРІЙЧУК

МУЗЕЙНА ЗБІРКА
УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ
СКАРБІВ

Дорогіше Святої
і Ніні,
з праєдуком пам'яті
із міста
від Овора-Федора

Лютій 1981 р.

Ф.Ф.ОНУФРІЙЧУК

МУЗЕЙНА ЗБІРКА
УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ
СКАРБІВ

Друкарна Голосу Спасителя
Redeemer's Voice Press
Yorkton, Sask.
—1981—

F. F. ONUFRIJCHUK

***A MUSEUM COLLECTION OF UKRAINIAN
TREASURES***

ВСІ ПРАВА ЗАСТЕРЕЖЕНИ
ALL RIGHTS RESERVED

Дорогим рідним братам Олександрові, Володимирові, Іванові й Михайлові, які у збройних змаганнях віддали своє життя на ВІВТАР БАТЬКІВЩИНИ,

*цю працю
з похиленою головою
присвячує Автор—
Брат Федір*

Рідні брати біля батьківської хати на волинському хуторі. Стоять зліва направо: Федір, Константин, Олександер, Михайло й Володимир.
Бракус братів, Івана і Іллі та сестри Зінаїди.

“Now passes my seventy-sixth year, and all that I’ve lived is spun behind me. Memories that can never be burned away, the golden thread woven into the past. And I am embraced by my own large family, by my black earth, small thatched white-washed house, golden shimmering fields, a girl’s graceful song...and even by the old cemetary...and the resurrection beyond it.”

---the Author

With the same poetics and passions my Father explores the stories and relevance behind the artifacts in his own collection. Every collector experiences a hidden agenda, an agenda that often takes precedence over the actual, tangible artifacts. For my Father, it is the Ukrainian experience.

The objects in the collection all bear the imprint of the people who created them. They are animated by the events of their past, as they in turn animate history for those who see them today. The artifacts highlight the events of my Father's life, and juxtapose them on the larger panneau of a People's historical experience.

The collection itself is a many faceted one, much like the culture which sired it. In it we find Eighteenth Century editions of Religious Liturgic books and a 1904 edition of the Kobzar. Icons, carved wooden crosses, and liturgic vestments help make up the "sacred" portion of the treasures. The folk art include pysanky ("written" Easter eggs), inkrustatsia (decorative inlaid wood relief), vyshytia (embroidery), and tkanya (weaving). The Ukrainian musical instruments include the bandura and the tsymbala (hammer dulcimer). The collection also contains two Zaporozhian Kozak flint-lock pistols and a Tataric dagger. Art, sculpture, and manuscripts make up still another component of this collection. Most of these artifacts and relics were collected since my Father has lived in Canada, a period of over thirty years.

The book ends with his thoughts on personal and cultural identity, his thoughts on collecting, on travelling, and...on life:

"You can live on the Saskatchewan Prairies, and still experience the Ukraine. You can speak a new, learned language, and still live; celebrating the Ukrainian tradition. You can become old, and never lose the joys of a childhood lived and remembered."

Roman Onufrijchuk

ЗАКІ ПОЧНЕТЕ ЧИТАТИ ЦЮ КНИЖКУ

Видання, що його оце маєте в руках—рідкісне в нас видання. Напевно з найбільшим зацікавленням переглянете його сторінки і будете приглядатись довше доожної в ньому фотографії, а вже справді зворушені прочитаєте кінцеве «Післяслово» Шановного Автора.

Справді бо: Скільки в нас таких, як інж. Федір Онуфрійчук, міцно, аж пристрасно, залюблених у тому всьому, що створив безсмертний Дух Української Нації? І ще більше: Скільки таких, що вважають витвори цього Духа за вартісні аж безцінні скарби та намагаються з усіх сил запобігти втраті,— втраті від зуба часу і ще більш від зумисного та злочинного нищення тих скарбів ворогами України? Скільки таких? Багато їх знаєте?

Однією з найбільших наших національних хиб є віками й умовинами вкорінене в нашу психіку почування меншевартости. Воно не тільки каже нам здіймати шапку перед першим з краю чужинцем, прислуховуватись до його слів, як до євангелії, тішитись, коли він поклепає нас по плечах та давати йому покоління за поколінням наші думки, постанови й діла. Воно теж фатально обезцінило нас і все, що ми та наші предки у віках витворили, включно до того, що найбільш освічені і найбагатіші та незалежні наші люди вважають за своєрідну честь говорити навіть у своїй хаті чужою мовою, перебирати чужі звичаї і чужі засади, соромитися своїх народніх цінностів, нехтувати своєю історією і літературою, навіть прабатьківське прізвище змінювати так, щоб за новим та чужим за всяку ціну сховати себе, як українця. В таких умовинах, на ганьбу нам, не ми, а наші опікуни й вороги перебирали від нас усе краще, хрестили його своїм і презентували світові, як високі досягнення свого народу в духовій і матеріальній культурі, а ми, як казав геніяльний Шевченко, стояли та чухали лоби...

Так було сотками літ і так є ще й сьогодні. І тому кажемо: Небагато в нас таких, як Автор цієї книжки,—син українського села, який не тільки власним зусиллям зверстив важкий шлях від селянської стріхи через високі студії до відповідних професійних становищ,—але й не загубив на тій дорозі важкій, як це зробили тисячі—тисячі з його покоління, ні української душі, ні українського серця. Навпаки, піднявшись на власних крилах уверх, він ще ясніше добачив усе те, що творить душу Українського Народу і що цей народ створив Богом даними талантами, починаючи від української пісні, танку й музики до української вишивки, писанки і різьбленої тарілки. Автор не тільки побачив те ясніше: Він збагнув, чому і як викрадали наші вороги все те від нас, чим набивали вони свої галерії, музеї і книгосховища,—і взявся зберігати те з рідних українських скарбів духа та рук, що міг він зустріти на своїй життєвій дорозі,—на рідній Волині і в Канаді, куди причалив корабель його дального життя.

Книжка, яку берете в руки, розкаже Вам, як інж. Федір Онуфрійчук робив це святе діло збирання та зберігання народніх скарбів, як розкаже теж Вам, як скільки того в нього,—зусиллям його та родини, працею і грішим їх,—згодом назбиралося. Він справді вклав у цю збірку все, що мав найшляхетніше та найніжніше у своїй душі,—цей народній скарб є і його особистим скарбом.

Якщо українська культура не пропала в тих хуртовіях і шквалах, що проносилися Українською Землею, якщо вона буде нас сьогодні і додає нам сили в життєвій боротьбі за краще майбутнє свого Народу, якщо вона чарує наших друзів і не-друзів та заставляє нас респектувати як Народ з глибоким і величним культурним дорібком,—то це в головному заслуга таких, як Автор цієї книжки. Якби не вони,—з наших скарбів не залишилося б до сьогодні ні сліду, якби не їх любов до цих своїх скарбів,—ми виглядали б на жебрака, якого без решти обікрали міжнародні злодії й грабіжники—сусіди.

Стиснімо ж у подяці руку інж. Федорові Онуфрійчукові за цю його збірку і попробуймо собі хоч у маленікій частині наслідувати його в цьому важливому для всіх нас ділі.

А. Курдидик

ПЕРЕДМОВА

—Пізнай сам себе,—
Сократ.

Кожна збірка історичних експонатів духової і матеріяльної культури якогось народу має назву музею. Сама назва «музей» грецького походження означає або місце, або храм муз,—міфологічних богинь поезії, мистецтв і науки—доньок Зевса й Мнемозіни.

Чи то будуть збірки любителів—патріотів рідної старини, як колись в Україні був відомий проф. Д. Яворницький, чи в ширшому розумінні державні або національні музеї—вони для історії безцінні. Зокрема велике значення мають вони для нас, українців, бо переховують та зберігають славної історичної минувшини та в яких відзеркалена твердість духа і велика любов до рідного краю.

Щоб зрозуміти історію, мусимо взяти в руки невиличний черепок зі старого горшка, шматок меча, заржавілого кинджала, древні монети, кінські вудила, навіть підкови, що можуть сказати нам багато більш, як найбільші історики світу.

Коли такі історичні реліквії взяти в руки, вони наче оживають і наче до нас говорять. І тоді древня дрібничка, що на перший погляд не варт кілька грошів, насправді стає неоціненим скарбом.

Всі ці пам'ятки минулого промовляють до нас живим словом, свідчать про велич нашого народу й повинні залишитися живі в наших серцях. І їх треба вишукувати, збирати, вивчати, зберігати та популяризувати, особливо ж серед нашої молоді, бо хто не шанує й не знає минулого свого народу, той не здібний оцінити сучасного й недостойний майбутнього.

Речі живуть довше від людини й у них залишається пам'ять про неї та про ту епоху, в якій вона жила. Як би не було, старих речей, рукописів, літописів, стародруків, курганів і замків, кожне нове покоління

відчувало б себе одиноким на пустинній землі під небесними блискучими зорями.

На протязі майже всього свого життя я,—крім рідної природи та зрисовування, ще в Україні, багатьох окремих видів рослин української флори й ботанічного опису їх для моєї нової праці п.н. «Рослинність України», цікавився старовиною

Дуб—одна з заготовлених ілюстрацій до книги «Рослинності України.»
Нижче: Гілка дуба з листками й жолудями в мисочках; вгорі: гілка з тичинковими
сережками й маточковими квітками. Oak—one of the prepared illustrations to the
book “The Flora of Ukraine.”

історією нашого народу. Працюючи як агроном на Волині, я розшукував і збирав різні історичні знахідки, що їх хлібороби—волиняни викопували лопатами чи виорювали плугами, як кольчуги, зламки щитів, кінська зброя, козацька зброя, гончарні вироби та інші речі матеріальної культури наших предків, тим більш,

що Волинь у давнину була тереном історичних зударів нашого народу з наїздниками сусідами.

В селі Любче, Луцького повіту з розкопаного кургану був видобутий череп дівчини і вбиту цвяхами в нього залишну поржавілу корону. На жаль, цю корону з черепом забрала панівна в ті часи польська адміністрація. Та багато древніх знахідок передано теж до Волинського музею в Луцьку.

Другий Волинський Музей був власністю барона Федора Штейнгеля (1870-1946), освіченої й культурної людини з високими моральними принципами. Все життя брав він активну участь в українському національному житті, був членом Українського Наукового Товариства в Києві, а Українській Державі служив як посол у Берліні. Маєток його знаходився в мальовничому селі Городку, недалеко міста Рівного.

Власним коштом барон Ф. Штейнгель вибудував для селян в с. Городку лікарню, читальню (пізніше перетворену на «Просвіту»), кооперативну крамницю і спеціальний великий будинок в якому були розміщені унікальні експонати волинської фавни і флори та експонати з народного волинського мистецтва. Вельми шкода, але під час першої світової війни музей був перевезений на Кавказ, і в часі революції там пропав.

І я був змушений в силу обставин всю свою збірку древніх експонатів залишити на рідній Волині.

Прибувши до Канади, я знову почав розшукувати, купувати, та збирати історичні й побутові пам'ятки нашого народу. Для цього я об'їхав особливо на терені Саскачеванської провінції, багато наших цер-

Барон Федір Штейнгель

ков, а деяких залишених, поробив світлини, списав їхню архітектуру та історію будови. Ці давні церкви—також своєрідні музеї й усі мають спільні риси, які свідчать про їх принадлежність до староукраїнської архітектури і культури. Основна прикмета тих церков—їх композиція з трох зрубів у такій простій лінії, що головний вхід до церкви є з заходу, а вівтар звернений до сходу.

Одним з кращих зразків таких будівель—храмів є напевно церква Св. Іллі у Брокстоні Саскачеванської провінції.

Українська Православна церква Св. Іллі у Брокстоні. The Ukrainian Orthodox Church of St. Elijah in Wroxton, Saskatchewan.

Ця церква 65 фітів висока має бляшаний, бліскучий на сонці, дах, увінчаний трьома банями, з яких одна, більшого розміру, що панує над бічними. На них підносяться до голубого неба залізні трьохраменні хрести. В цілій будові нема нічого зайвого, кожна частина має своє призначення й уся цілість творить гармонійний профіль. Будівельниками цієї церкви, та й інших дерев'яних церков, зокрема серед фармів та золотих ланів пшеници, були талановиті народні майстри, які без архітектурних плянів будували все простим столярським знаряддям—сокирами й пилками. При будові деяких старшим віком церковці цвяхи робили з дроту, або з дуба, бо, як казали, вони не ржавіють.

Але знаходив я також залишені мов сироти, й сумні з виду старенькі дерев'яні церковці та занедбані й зарослі цвинтарі. Біля них тут і там стоять ще й дзвіниці з вибитими вікнами, вітер ворушить обірваний шнурок з серцем дзвонів і...тоді несеться, мов глухий стогін, жалісний голос.

Залишена серед осикових дерев сирота церква на Жучках. The deserted Ukrainian Church at Zhuchky.

Друга залишена православна церква біля Айтуни, а біля неї є похованій, волинянин—священик о. Олексій Шовгенюк. Another deserted Ukrainian Orthodox Church, this one near Ituna, Saskatchewan.

І ось ці церковці також уявляють історичнорелігійні музеї і ними треба опікуватися, зберігати й любити, бо цеж частина душі нашого народу і його культури, що заховує в собі самобутність українського дерев'яного будівництва.

І все, що зв'язане з нашою історією, культурою та мистецтвом,—чи це буде дерев'яний, ручно зроблений хрест, старий молитовник зчорнілій образ, розмальована маками та волошками, навіть і потріскана, дерев'яна миска, червоне намисто, крайка, хустка, вишита сорочка та навіть порваний вишитий рукав чи рушник, килим, зокрема ж стародруки, книжки і т.п.—все це треба зберігати, любити та шанувати як своєрідні перлини української душі. Ясно, що з ходом часу багато людей відійде у вічність, багато установ зійде з обличчя землі, але ці музейні скарби—ніколи. Вони будуть жити вічно й показуватимуть поколінням, нагадувати історію і життя свого народу. І ось тому все, що міг я відщукати та здобути,—все це зберігаю у своїй оселі, як зінициу ока, а в цій скромній праці подаю світлині й описи деяких моїх експонатів.

В ЗАГАЛЬНОМУ ЗБІРКА Є ПОДІЛЕНА НА ТАКІ ВІДДІЛИ:

1. Археологія.	7. Писанки.
2. Стародруки.	8. Цимбали та бандура.
3. Живопис.	9. Українські народні пісні.
4. Скульптура та різьба.	10. Нумізматика.
5. Зброя.	11. Рідкісні світлини.
6. Народні тканини.	

Урочиста присяга верховного уряду Української Народної Республіки й Ради Міністрів та війська в Кам'янці—Подільському в 1919 році. Solemn swearing of the cabinet, ministers and army of the Ukrainian National Republic in the city of Kamianec—Podilski year 1919.

Стародруки

Головне місце серед друків займає «Літургія Іонна Златоустого», видана в 1840 року Ставропігійським Інститутом в Львові. Цей стародрук—старослов'янською мовою, з виразним друком, червоними і чорними черенками.

Головна обортка «Літургії.» Frontpiece of "The Liturgy."

Окремо заслуговують на увагу на обгортці та в тексті стародруку три малюнки: На обгортці гравюра «Зняття Ісуса Христа з хреста», в тексті ще дві гравюри—«Св. Іоанн Златоустий» і «Розпяття»,—виконані у сталі славетним львівським мистцем—малярем середнини ХУІ ст. Лаврином Пилиповичем—(Філіповичем). Відомо, що першодрукар Іван Федоров (бл. 1525-1583), перебуваючи у Львові, приятелював з Пилиповичем і віддав був до нього свого помішника Гриня Івановича на nauку малярства, деревориту й виконування у сталі букв, заставок та прикрас. І на згаданих у стародруків малюнках—гравюрах, під кожним з них, знаходимо підпис у виразній латинській мові— « Filipovicz Sc. » Це хто зна чи не перша праця, яка репрезентує в українській літературі виконані ним гравюри.

Цей перводрук—один з експонатів, що відзначається високим мистецьким рівнем та видавничою культурою. У відділі стародруків знаходиться також оправлений у шкіру церковний Требник з ХУІІІ ст., виданий у друкарні Києво—Печерської Лаври.

Требник. Trebnyk.

Він теж прикрашений мініатюрами й кожна сторінка друку має свою рямкову віньєтку.

Початкова сторінка Требника прикрашена малюнком «Розпяття Ісуса Христа» невідомого мистця—гравера, бо під малюнком знаходяться тільки його ініціали «М. Ф.»,—правдоподібно був це Михайло Фойнацький, так зв. «ізобразитель»—(рисівник) лаврської друкарні. Сторінки окремих церковних відправ прикрашені вгорі художніми заставками в рамках, під ними стоять більші розміром, перші й декоративні, літери червоного кольору, прикрашені квітами й ніби зв'язують заставку з тестом та творять з усієї сторінки суцільну композицію.

В загальному Требник визначається високою графічною культурою й достойно передає традицію нашого раннього друкарства.

Сторінка з «Кобзаря», виданого у Петербурзі. The St. Petersburg edition of Taras Shevchenko's Kobzar.

Третє місце у стародруках займає дуже добре збережений «Кобзар» Т. Шевченка, виданий у 1907 році в Петербурзі під редакцією В. Доманицького, а також Шевченкова драма «Назар Стодоля», видана в 1911 році.

В загальному у відділі шевченкознавства у збірці знаходяться 54 різних видань.

З дальших цінних стародруків і новіших видань знаходяться в моїй збірці такі видання:

1. Сергій Єфремов: Коротка історія українського письменства. Видавництво «Дніпрові Пороги», 1919 р.
2. Михайло Грушевський: Історія України. Видана у Києві. Дня 25 лютого (Рік не відомий).
3. Михайло Грушевський: Історія української літератури. З томи. Київ—Львів, 1923 р.
4. Микола Аркас: Історія України. Київ, 1908.
5. А. Кашенко: Оповідання про славне Військо Запорожське Низове. Катеринослав, 1919 р.
6. Олександер Барвінський: Історія України—Руси, 1920 р.
7. Гнат Хоткевич: Камінна Душа. Чернівці, 1911 р.
8. Іван Франко: Оповідання. Львів, 1906 р.
9. Г.А. Русанов: Душа Н.В. Гоголя. Москва, 1902 р.
10. Ганна Кірі: Замок Делі. Львів, 1892 р.
11. Перша Читанка. Склав А. Воронець. Катеринослав, 1921 року. З малюнками художника Юрія Магалевського.
12. Український Буквар «Ярина.» Виданий А. Воронцем в Києві в 1921 році. Обгортина «Букваря» прикрашена ажурним рослинним орнаментом відомого українського графіка Георгія Нарбута.
13. Василь Кулик. Писання. Львів, 1894 р.
14. Січові Вісті. Львів, 1912 р. (Два журнали).
15. 8 календарів: Просвіти, Жіночої Долі, Світ-у й Січових Стрільців.
16. Z dziejow Ukrainy. Kijow, 1912.

У загальному вся книгозбірня нараховує біля 2 тисяч примірників, здебільша з галузі мистецтва, мовознавства, історії України, археології,

літератури; входить у неї також збірка виданих праць автора цієї книжки і зокрема багато в ній книжок з природознавства та архітектури паркового мистецтва, що й становлять підручну бібліотеку автора.

Обгортка букваря «Ярина.» Cover of the alphabet book "Vegetables."

Живопис

З галузі древнього живопису і зокрема іконопису перше місце у збірці займає чудовий кольоровий «Триптихон» (Platytera) з ХУІІІ ст., що й представлений на обгортці цієї праці. На ньому,—серед святих по боках.—Божа Матір з дитиною. Ікона привертає увагу лаконізмом і глибокою емоційністю.

Моління перед образом. Worship before an icon.

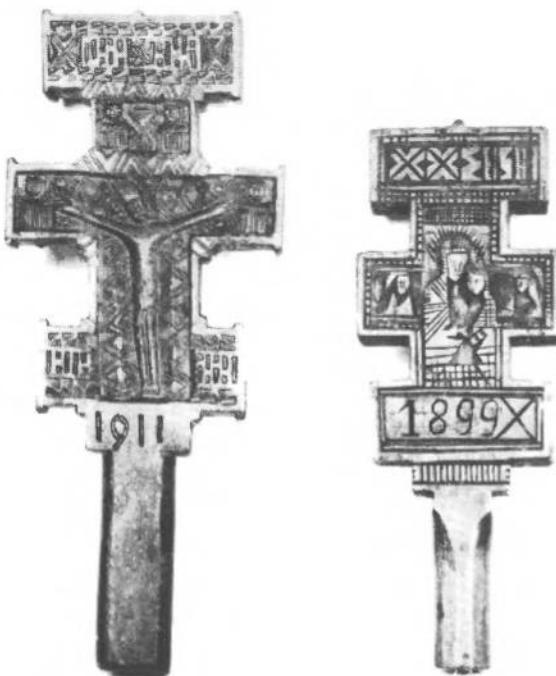
Інший барвний малюнок невідомого мистця—маляра зображує молящого перед іконою князя: він на золотому фоні, у простій позі, з трираменним хрестом у правій руці,—а ліва рука підтримує меч. На князеві тогочасна золота військова сорочка, зелене убрання, золоте взуття та, поверх убрання, кіноварночervоний плащ.

Уесь малюнок характерний для стану тогочасного малярства з постатями своєрідних святих воїнів.

Із сучасних визначних мистців—малярів є у збірці оригінальні картини Петра Холодного—мол., Петра Андрусіва, Леоніда Молодожанина, Рема Багавтдінова та інших, також чужинецьких, малярів, та барвні копії ікон з ХУ і ХҮІ ст. ст.

Скульптура та різьба

У цьому відділі перше місце займають два дерев'яні хрести, виконані ручно, мабудь з липового дерева, що їх перші поселенці—українці привезли з Краю й вживали в Канаді, як колись і в Україні, при Богослуженнях в церквах. Один з них є виконаний в 1899 році, а другий 1911 році.

Дерев'яні хрести. Two wooden hand-carved crosses.

Дерев'яне плоске різьблення та витончені обриси й чіткі лінії святих, зокрема Божої Матері, виконані по—мистецьки, хоч сам різьбар мабудь був самоуком і походив з селянства. Один з них є 29 см. довгий, а другий 24 см.

Подібний хрест знаходитьться в якомусь з музеїв в Україні, світлина його є подана на сторінці III у

книзі—«Історія Українського Мистецтва», виданій у Києві 1967 р., том II. Він ідентично подібний до тих хрестів, що знаходяться у моїй збірці.

Хрест з Етіопії

Знаходитьться також у моїй збірці приблизно з У-УІ ст., ст., срібний, ручно кований, хрест з Етіопії. На лицевому боці хреста маємо ручно вигравюровано обличчя, мабудь Богоматері, і навколо орнаментальні обрамлення.

Відомо з історії, що християнство прийшло до Етіопії (Абісинії) десь на початку ІУ ст. по ХХ. Навернули абісинців (найперше королівських синів) на християнську віру святі Фрументій і Егідій. Першим християнським вже тоді пануючим, володарем Абісинії був король Азанас, який жив само тоді, коли над Римом панував Константин Великий, перший римський цар, що оголосив християнство панівною релігією.

Срібний древній хрест з Етіопії.
An Ancient ethiopian silver cross.

Ювелірне мистецтво

З ювелірного мистецтва знаходиться в моїй збірці унікально, художнього виробу, скіфська золота оздоба в типовому звіримому стилі (тіло пантери) з УІІ-ІІІ ст., ст., до ХХ. (Ідентичний золотий зразок з оригіналу, що знаходиться в одному з музеїв в Україні).

Ця пантера з вишкіреними зубами, ніби пружина своїм скрученим тілом та з характерними для цих тварин рисами, в загальному символізує силу, динаміку й жорстокість.

Скіфська золота прикраса. Replica of a scythian golden ornament.

Як золота оздоба художньої орнаментальної композиції, свідчить вона про високий рівень скіфського ювелірного мистецтва й високорозвиненої на ті часи античної культури.

На підставі історичних переказів відомо, що першими поселенцями в Україні, особливо на Північному Причорномор'ї, були скіфи. Вони належали до північно—східної групи іранців і мовно були споріднені з сарматами. Перші згадки про скіфів маємо у творах давньогрецьких авторів, найбільш у грецького історика Геродота, який описав точніше життя скіфів. Згідно з Геродотом, скіфи розводили коней, овець і велику рогату худобу, отже займалися хліборобством і пастушим скотарством. На вигляд були білолиці, світловолосі, добросердечні й ширі, в боях відважні й воювничі, але й жорстокі: з убитих ворогів здирали шкіру, з їх черепів робили чарки й з

них пили вино. На теренах поселення скіфів ріс так зв. «Дикий Херсонський виноград» і з нього вже скіфи вміли виробляти вино,—інший давньогрецький географ та історик, Страбон, подає у своїх творах, що на терені Скіфії закопують виноград на зиму.

Скіф з ритоном для вина. (Камінна статуя, знайдена в кургані біля Тирансполя).

Scythian holding a wine horb (Stone figure found in a tumulus near Tyrasopil).

Високорозвинене ювелірне скіфське мистецтво, здебільша у тваринному стилі, відоме з виробів з золота або срібла, —і зразок цього їх мистецтва маємо в золотій прикрасі з пантерою, про яку оце й мова.

Зброя

Зброя Київської Русі—України з погляду якості металу й виробу стояла на високому рівні, вона не поступалася ні сортиментом, ні якістю перед зброєю інших, особливо середньовічних країн.

Першою зброєю на початках IX ст., історії нашого народу були меч, кольчуга, щит та шолом.

Меч був найбільш визначною й ефектовою зброєю. Він був військовою емблемою та державним символом і в такому розумінні згадується й у літописах. Мав він у нашому народі теж свій релігійний зміст.

Відомо, що великий Київський князь Ігор (912-45) організував походи на Візантію, у висліді яких у році 945 уклав договір і договір був заприсяжений мечем.

Є й переказ, що великий князь Київський Святослав Ігорович (964-972), був з мечем у руці вбитий печенігами біля Дніпрових порогів. Він упав у нерівний битві, але не посорошив Української Землі, пам'ятаючи, що мертвим немає сорому.

Меч клали в могили князів, боярів, воїнів і дружинників, їх знайдено в курганах біля Києва і Чернигова. Загалом на території України знайдено яких 170 давньо—українських мечів.

Надзвичайно історичну цінність з художньою витончістю уявляє собою меч у золотих піхвах з ІІІ ст. до НХ., видобутий з Кургану Товста Могила Дніпропетровської області. На руків'ї цього меча викарбованій бій півнів.

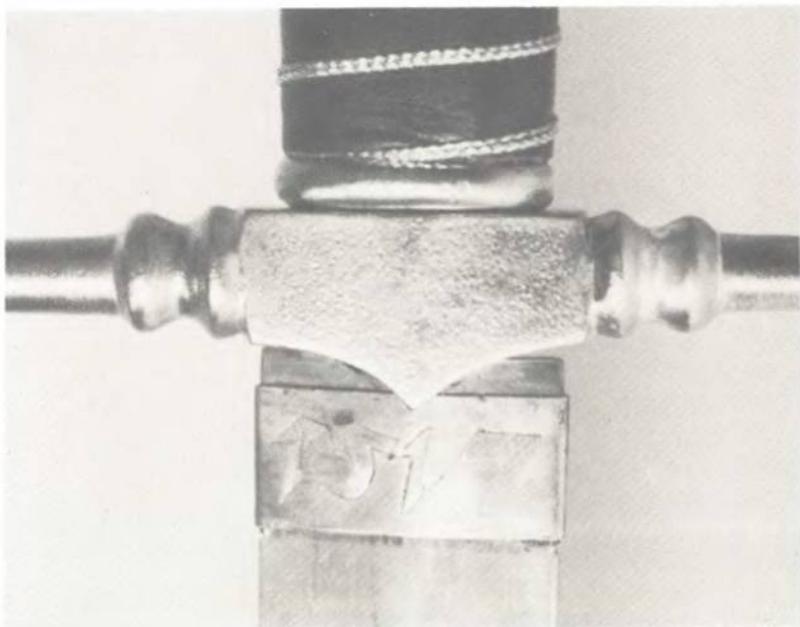
Мечі в Україні відомі з давен—давно, бо ось уже у XII ст., може й у в XI ст., були виконані ікони давньо—українських князів Бориса й Гліба і на цих іконах у руках князів, є мечі—символи князівської влади.

Назагал відомі дві основні хронологічні групи мечів; до першої належали мечі з IX-XI ст., ст., так звані королінгські, до другої, з XI-XIII ст., ст., так звані капетінгські або готичні мечі.

Першу групу мечів виробляли в Рейнській області й у Скандинавії і звідти вони мандрували теж на Україну.

Друга група мечів виникла була також у Середній Європі XI-XIII ст.ст., але цей тип відрізнявся більшою довжиною й масивністю та більшими розмірами руків'я й перехрестя. Цей довгий і важкий меч треба було тримати обома руками.

До цієї групи мечів належить і меч у моїй збірці, що є на світлині. Його клинок довгий на один метер, руків'я на 25 см., приблизно такий розмір має й перехрестя. На клинові викорбований рік 1517.

Частина з меча в побільшенні. Detail of sword.

Руків'я меча обвинене шкірою й овинене скрученим срібним шнурком. І олівка та перехрестя срібні.

Є підстави вважати, що більшість мечів, знайдених в Україні, були й місцевого виробу, хоч і мали загальноєвропейський вигляд.

Меч з мосії збірки. A sword from the Author's collection.

Зразком виробництва мечів в Україні може бути український меч, що знаходиться в Київському Історичному Музеї, бо має на клинкові викарбований українською мовою напис «Лодота Коваль.»

У Львівському музеї переховується так званий церемоніальний меч, на клинку якого вигравюрований герб Львова й дата виробу меча—1577 рік. Він і був символом права львівського суду присуджувати до смертної кари та під час судових засідань висів за спиною голови суду. Там ж в музеї знаходяться ще два катівські мечі з ХVI-ХVII ст., ст., якими за вбивства, грабунки і підробу грошей відтинали руки або карали смертю. Біля ратуші Львова стояв й «стовп кари.» За дрібні злочини засудженого прив'язували до цього стовпа на кілька днів або били канчуками. І тут, біля цього стовпа, в році 1578 був страчений з наказу польського уряду Іван Підкова.

Меч, як зброя, добре відомий у початках історії нашого народу. Є, наприклад згадка, що Розніда, перша дружина князя Володимира, яку той хотів убити, дала була їх синові голого меча, щоб боронив її. Є й історичні вісті, що підступно закололи князя Ярополка мечами варяги з наказу князя Володимира.

Перлину збірки зброї, творять з черги, п'ять древніх пістолів, одна рушниця—булдинок (самопал), та срібний татарський кинджал. З пістолів-дvi запорізького походження з 1750-1820 років. Вони оздоблені сріблом і золотом з високоякісним карбованням та тисненим орнаментом, що й дає змогу оцінити досконалість мистецтва тих часів. В обох пістолях вражає художня витонченість орнаментики й вибагливість форм.

Пістолі мабудь були виконані на сході, бо на одному з них є арабський напис, а на обох золоті турецькі монограми. Дерево у пістоль по мистецьки обтягнене шкірою, в обох давні кремінні запали. Руків'я одної з них має закінчення з добре шліфованої слонової кости, другої—з кутого чистого золота.

Подібна до моїх запорізька пістоля знаходиться в Катеринославському (Дніпропетровському) Історико-

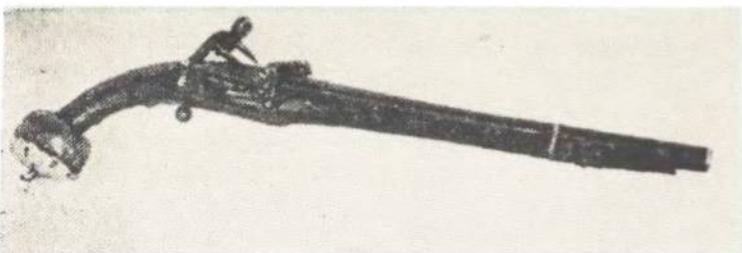

Дві запорізькі пістолі. Верхня має рукоів'я закінчене кутим чистим золотом, нижня—із слонової кості. Two Zaporozhian Kozak pistols. One has a gold butt ornament (above) the other is finished in ivory (below).

Археологічному музею і знайшов був її на острові славетної Запорізької Січі проф. Д.І. Яворницький. Ще інша подібна—пістоля є в державному історичному музеї міста Берн—столиці Швейцарії.

Історія двох запорізьких пістоль у моїй музейній збірці сягає славетної Запорізької Січі трагедії гетьмана Івана Мазепи, що був змушений з вірним козацтвом залишити рідні землі. І з ним, з пошаною й довіррям до нього, опинилося зі зброєю в Туреччині понад 2,000 козаків—цвіту запорізького. Після смерти гетьмана Івана Мазепи в Бендерах, збройні змагання перебрав новообраний козацькою старшиною гетьман Пилип Орлик, але незрозуміння тогодені старшини, зради та національної незгоди змусили гетьмана П. Орлика з малою частиною старшини і козацтва залишити рідні землі й емігрувати до інших країн. І мабудь обі мої пістолі—історичні свідки цього їх змагання. Шляхи, якими пістолі опинилися у Швейцарії й Америці трудно сьогодні вияснити. Але для нас вони зв'язані з козацькою епопеєю й нагадують нам і Запорізьку Січ і велетнів нашої історії—Богдана

Хмельницького, Івана Сірка, Максима Кривоноса, Івана Мазепу й Пилипа Орлика,—всіх, що залишили по собі бессмертя козацької слави.

Запорізька пістоля з Катерининославського музею в Україні. (Фотокопія з книжки п. н «Хортиця в героях і легендах» М. Киценка, 1972 р.) A Zaporozhian Cossack pistol now in the Katerinoslav museum, Ukr. S.S.R. (photo-Kortytsia in Bardic and Heroic Tradition 1972 by M. Kytsenko).

Як древні національні реліквії—вони домінальні у вихованні молодої генерації нашого народу, бо дають зрозуміти душу нашого народу, його давню славу й національну гідність.

Надзвичайно своїм мистецьким виконанням та оздоблена ручною мозаїкою з срібного дроту є князівська пістоля, виконана в році 1780 в Києві майстром українцем Колесником.

Князівська пістоля з 1780 року. Pistol "Kniazivska" 1780.

До речі, хоч згадана мозаїка із срібного дроту ручної робити, вона надзвичайна орнаментикою, докладністю та яскравістю форм. Давньо—українським майстрям, що працювали з кольоровими і благородними металами, вже XI ст., були відомі всі основні технічні тайни тогочасних майстрів країн Заходу і Сходу.

Більшість ювелірних виробів із золота і срібла прикрашувано філігранню, зернью, емаллю та чернью. Для тієї ж філігранні використовували тоненький срібний дріт, з якого скручували або складали всякі прикраси.

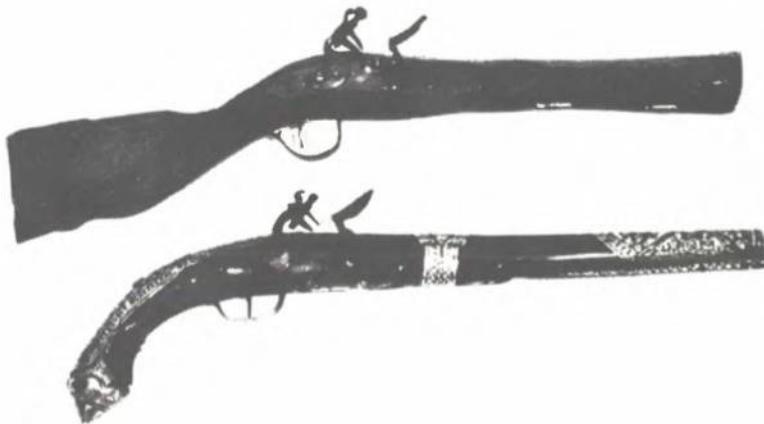

Деталь князівської пістолі в побільшенні. Detail of "Kniazivska" Pistol.

Подібні узори з дуже тоненького срібного дроту виконані на дереві руків'я рушниці бульдинку. Крім того й на металевій люфі цієї ж рушниці є срібні орнаменти. Все високо—мистецьке оздоблювання зброї та й посуду у більшості виконували майстри в Кубачинцях (Дагестану) на півночі Кавказу—де ювелірне—мистецьке виробництво існує в них понад тисячу років.

Французька пістоля походить з 1740-1800 рр. Вона частково прикрита сріблом та орнаментом. На руків'ї серед срібної прикраси знаходиться вставлений невідомого походження камінь. На стволі пістолі є французький напис: « Canon Cordu .»

Правдоподібно ця пістоля належала до Кордельєрів— (cordeliers). Були це члени політичного клубу «Товариство друзів прав людини і громадянині» у Франції (1790-94). Назва походить від монастиря кордельєрів (францісканців), де збиралися члени клубу. Політична програма Кардельєрів мала революційно—демократичний характер. Клуб іх 1793-94 був центром ебертистів (якобінців). В березні 1794 року більшість ебертистів було гільотиновано.

Зверху. Мала рушниця булдинок (самопал), з ХУІІ ст. Знизу. Французька пістоля з 1740-1800 рр.

Above: A small flintlock "Buldinok" SAMOPAL.—17th cent. Below: Pistol of French origin (circa 1750)

Слідуюча древня пістоля в моїй збірці—сербського походження з 1866 року. Вона також оздоблена сріблом й художньою геометричною орнаментикою на дереві, з золотими монограмами. На люфі є викарбоване сербською мовою прізвище—Риста

Димитриєвич і рік 1866. Ця пістоля має також давний кремінний запал.

На сріблому закінченні руків'я цієї пістолі теж збоку на сріблі, викарбовані якість дивні обличчя.

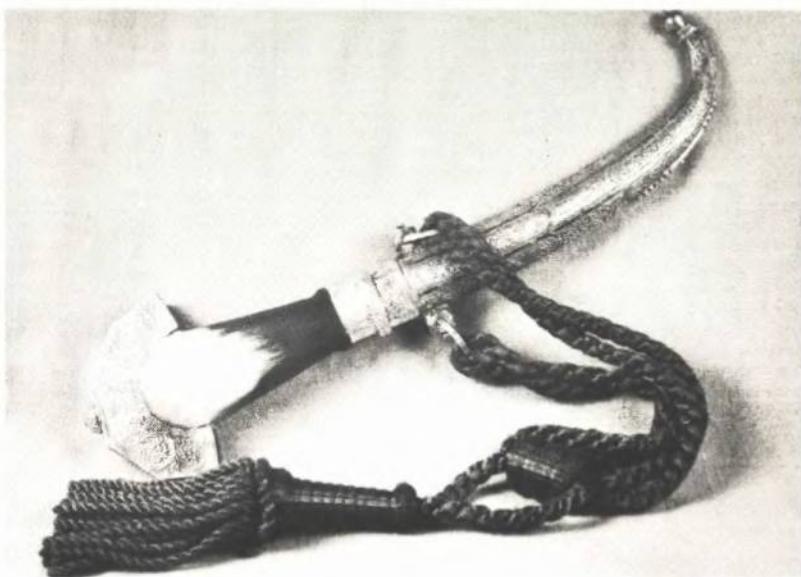

Сербська пістоля. A pistol of serbian origin.

Цікавим експонатом у збірці є і срібний татарський кинджал з XIII-X ст., ст., з кістяною руків'ю і на піхві виконана ручно високо мистецька орнаментика з рослинними та геометричними мотивами. Крім того на піхві є виразно викарбований арабський напис, а в бічні кільчатка при піхві вплетений грубий шнур темно—малинового кольору з китицею на кінці.

Як, відомо кинджали (чингали) використовувались у старину під час рукопашного бою. І подібним кинджалом, за свідченням літопису, князь Мстислав Володимирович (Хоробрий) в році 1022 убив косозького (черкеського) богатиря-князя Редедю під час поєдинку. З кургану Шумейка Сумської області був видобутий скіфський кинжал акинака з кінця VII-початку VIII ст., до IX. Цей кинжал має золоту піхву з орнаментом звіринного стилю. Руків'я кинджала й

наконечник піхов є напаяні зерню грецької ювелірної техніки.

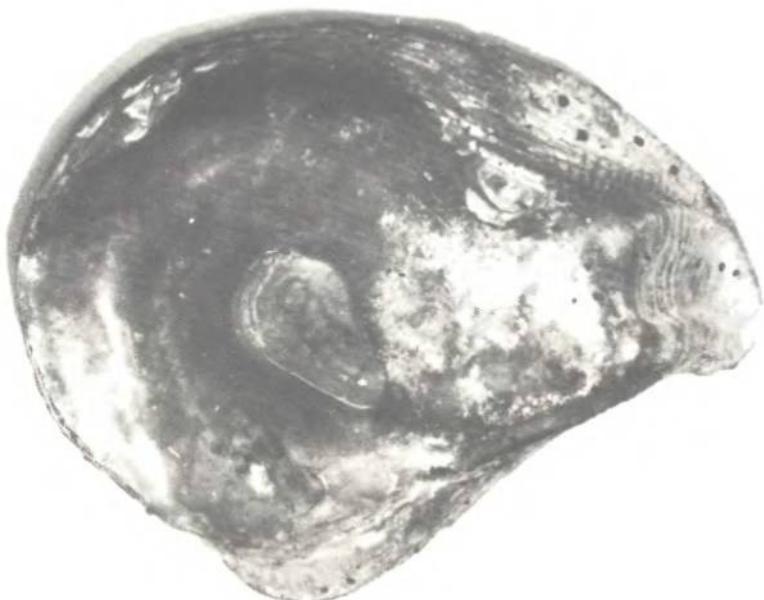
Татарський срібний кинджал. Silver dagger of tartar origin.

Відомо також, що кам'яні баби, що їх ставили кочові скіфи—сарматські племена в III–IV ст., ст., на могилах і які були пов'язані з культом предків, особливо ж жіночі постаті, тримають в одній руці посуд, в другий кинджал.

Історична пам'ятка варягів

В році 1904 з моря біля Норвегії був видобутий корабель варягів (вікінгів), який тепер знаходиться у музеї в Осло. Разом з кораблем були тоді видобуті з дна моря й інші речі історичного значення та хатній і столовий посуд, як от миски й горщики, а серед них також ложка—черепашина, якою в ті часи варяги їли. Цікаво, що ця ложка-мушля у двох місцях стерта, а саме внизу, де тримали її руками, та збоку, де брали

їжу губами. Пролежала вона на дні моря майже 1000 років.

Варязька ложка-раковина. Mother of Pearl spoon of Viking origin.

Відомим з історії, що в IX ст., варяги наймалися на службу до давньо—українських князів і більшість з них послов'янилися. Приписують їм також зорганізування давньо-української Русі-України.

Народне декоративне мистецтво

У цьому відділі збірки маємо експонати народного декоративного мистецтва, отже вишивані рушники, подушки, сорочки, хустинки, жіночі торбинки, суконки, краватки й інші хатні текстилі, а теж декоративні ліжники і плахти. Всі ці народні декоративні вироби виконані здебільша руками жінок з льняних, конопляних і вовняних тканин, килими ж, ліжники та плахти на ткацьких верстатах.

Зразки українського народного мистецтва в нашій збірці. Праворуч вгорі виконаний гладлю рушник, біля нього зліва давня прядка, привезена з України. Внизу рушника різьблена й прикращена перламутром гуцульська тарілка, під нею писанки і ще нижче дві вишивані хрестиком подушки. На передньому пляні цимбали й за ними дві малі різьблені тарілки. Ліворуч з прядки звисає жіноча вишиита сорочка з Буковини, перед нею вишитий омофор, що його вживав Митрополит Іларіон у Холмському Соборі. Examples of Ukrainian folk art from the collection.

Україна славилася з давніх давен своїми вишиваними й гаптованими рушниками. Українська природа, як пісня, вливалася у рушникове мережево й уявити собі українську хату без рушників просто несила. Ними прикрашували ікони в хатах і церквах, вінчали молодих під час шлюбу в церкві й потім на весіллі, на них теж спускали трумну в могилу. Та й виконували вишивки в Україні різноманітним способом, як от мережкою, вирізуванням, низзю, гладдю чи хрестиками. На Буковині й Закарпатті переважали геометричні узори, на Волині—квіткові орнаменти, на Київщині, Полтавщині й Чернігівщині—рослинні й інколи тваринні.

Серед цих народніх скарбів у збірці є чудово вишитий омофор Митрополита Іларіона, якого він уживав у Холмі.

Український народ протягом віків створив багату культуру, особливо в народному декоративному мистецтві, що й має рівноправне місце серед культур інших народів. У цім же віддлії збірка має різьблені й мальовані тарілки, а теж спеціально підбирані писанки.

Різьба

Передаючи з покоління в покоління найкращі твори вмілих рук і людської думки, наш народ створив та доніс до нас чисте й невичерпне джерело, справжню скарбницю самобутньої мистецької творчості, в яку щиро вклав своє знання, уміння і працьовитість. Багатий та різноманітний це дорібок—й поважне місце займають у ньому високо—мистецькі вироби з дерева, зокрема в західних частинах України, покритих зеленими килимами лісів. І на цих про сторах були та є майстри—різьбари, що виробляють з дерева всячину непревершеної краси та казкової чарівності,—декоративні тарілки, спинки возів, сволоки хат, іконостаси, хрести і т.п. І знову ці різьблені геометричні узори й декоративні мотиви на дереві презентують високу культуру нашого народу і

його глибоке відчуття краси. У цьому віddлії різьбарства є кілька тарілок, частину яких та тризуబ виконав бл.п. рідний брат автора—Володимир, топірець й інкрустована коробка.

Головний Отаман С. Петлюра в оточенні міністрів і старшин головного штабу
Української Народної Республіки, приймає військовий парад у Києві.
Supreme Military Commander S. Petlura surrounded by members of cabinet and Staff
officers of the Ukrainian National Republic reviewing military parade in Kiev.

Писанки

Найбільшу колекцію у відділі народного декоративного мистецтва творять писанки, що з давніх—давен чарують усіх та не є тільки пам'яткою минувшини, але і живим витвором цьогоденного народного мистецтва. Це народне писанкарське мистецтво губиться у темряві віків. Древнє дохристиянське вірування нашого народу, особливо з культом сонця, відзеркалюється в народній творчості на писанках. Яйця в ході тисячоліть були символом нового життя і різні форми його можна бачити на писанках у виді різних орнаментів. І може теж тому в Україні був звичай не викидати шкаралупин з писанок, а затримувати їх до весни й перед посівом розкидати по ріллі для кращого врожаю.

В сучасну добу, у вільному світі й серед чужинців, писанки своєю неперевершеною красою узорів, філіграністю мистецького виконання, стрункістю ліній й гармонійністю фарб милують усіх і знайшли вже признання у вільному світі. Це народнє мистецтво прийнялося повністю теж у Канаді і є перед Великоднем центром традіційної обрядової праці нашого жіноцтва. І їх писанки є завжди майстерно покрити чудовими орнаментами, багатством композицій та казковими кольорами.

Цимбали та бандура

Серед експонатів народного мистецтва, що їх слід радше зарахувати до музикознавства знаходяться у збірці музичні інструменти—цимбали та бандура. Цимбали були зроблені нашими майстрами в Канаді. (Дивись загальну барвну світлину експонатів декоративного мистецтва). Ці цимбали є прикрашені перламутровою мозаїкою та барвним високомистецьким орнаментом і мають 120 струн. Від віків наші мистці-майстри, що виконували

Видатний український сліпий кобзар-бандурист Остап Мікитович Вересай з дружиною. Famous Ukrainian kobzar—bandurist blind Ostap Mikitovich Veresay with his wife.

бандури й цимбали, знали тайну поєднувати різні породи дерев, щоб виходила м'яка й ніжна гра та що інструмент давав п'ятсот дванадцять коливань на секунду,—щоб викликати срібний звук, треба було вміти сполучити природні властивості клена й ялиці. Бо, нарешті, всі ж звуки живуть у природі, але їх треба спіймати і приручити, як птаха, щоб заспівав. І тому, щоб співала бандура чи цимбали, завжди верхня їх дека мусить бути з ялиці, а боки і дно—з клена.

Треба знати, що струни бандур передають нам відгомін віків, історію нашого народу і разом з тим розкривають найтонші почуття людини. І треба згадати, що першим найславнішим українським

Син автора-Роман грає на бандури київського виробу. Author's son Roman playing bandura.

кобзарем—бандуристом був сліпий Остап Микитович Вересай (1803-1890). Він чудово грав на бандури й співав історичні, побутові, жартівліві та сатиричні пісні, які завжди знаходили стежку до людських сердець. Особливо чудово він виконував народні думи, що пригадували героїчне минуле нашого народу, будили в слухачів почуття гордості за своїх славних предків й любов до батьківщини—України.

І син мій Роман з вродженим почуттям грає на бандури та співає українські пісні й думи.

Українські народні пісні

Наші поселенці до Канади везли з собою з рідного краю, як реліквії грудочку рідної землі, почорнілі образи, молитовники вишивані рушники, народну ношу й національну біблію—Кобзаря Т. Шевченка. Крім того везли, записавши їх ще в дома українські народні пісні—чергові щедрі надбання рідного фольклору.

Пісня.

Ой дуби дуби кичаревий
Ходив поєд дуби корична підміт
Кукачи виша жимка сирка
Корична підмітка биструя гірка
Ой биструя підмітка чимай ти не
Все штосура у коричнице
Любомів'я коміка воротого
Оде достасета по друго
Ова молода у олив него
Чин рутишка виско, мово
Ой міла мота чадо мое
Викути копка сі вато міс
Чинуза сіни два вічні шаш
Куди віконерка у мікрон
Куди віконерка у мікана
В винні винні садори, норубаха
З соловечами зозіноваю.
Соловії хансі міс міс міс міс
Комаса звогони как тої звогон
Хансі хансі рутишка рутишка
Не амудідін підле сі днур
Задумінка хансі хансі
Замо са бігна течівську музку
Городок хансі ріп ріп горіп
Замо са течівські такиі масохів.

Рукописна пісня з Галичини з першої збірки.
Manuscript of a Halych folksong-first collection.

Ці пісні мають у собі барвисте живе слово й художнє багатство, в них відзеркалена душа нашого народу, його мудрість, ніжність й чарівна краса його поетичного вислову.

При об'їзді наших поселенців, зокрема по фармах саскачеванської провінції, у пошуках за старовиною, я припадково здібав у скринях заховані дві збірки з понад 100 рукописними, тодішньою мовою народними піснями з тематикою колядок, щедрівок, обжинкових, родинно—побутових, жартивливих, колискових й весільних пісень. Походять вони частинно з Галичини й частинно з Волині.

Ой ти цері то долині, барвінок ся стелить.
2- Е любичинте леви Лоди мий мігли ся хрестит
Ой живеми ся мий міглини, 2 разоть чи ружики,
2- а я тицу за весілья хоті ми жаль великих.
Ой є спіду за весілья -зі своєю тугозо,
2- Ой в нації своєї вінам весілья за троя.
Ой в спіду за весілья, за кохання в паду,
2- Буцьши міглини пам'ятати аж до смртти зраду,

Одна з рукописних пісень з другої збірки. Manuscript from second collection.

Як виглядали оригінали цих пісень у збірках,—про це кажуть дві ілюстрації в цьому розділі книжки.

Нумізматика

Хоч нумізматика,—наука про монети—є сама собою історичною ділянкою, що має за завдання вивчати різні монети, історію їх походження, техніку монетної справи, прикладне мистецтво монет, і т.п., і не пов'язана вона тісно з українськими народними скарбами, в моїй збірці знаходиться деяка кількість таких монет високої історичної вартості,—і я хочу подати кілька їх світлин та їх описи.

Денарій. Римська монета Траяна. (53-117 рр. пер. НХ). Roman denarius-emperor Trajan.

Лицева сторона

Старовинна римська срібна монета Траяна. (Trainus) Марка Ульпія (53-117 рр. пер. НХ.), римського імператора (98-117 рр. пер. НХ.) (Rv. Cos VPP Spar Optimo Princ.). На лицевій стороні монети є погруддя Траяна у лавровому вінці. Навколо погруддя нечіткий напис латинською мовою.

За часів панування Траяна в Римі були збудовані водопроводи, терми та колона Траяна.

Друга сторона монети Траяна. На ній викарбована крилатая жінка, що у правій руці тримає вінок, у лівій галузку якоїсь рослини. Діаметр монети—20 мм.

Лицева сторона: Антоніна Пій. (Antonius Pius) (86-161) (Rv. Genio Senatus). Народився в Lanuvium , суч. Lanuvio —Італія, римський Імператор 138-161 пер. НХ. На лицевій стороні

Монета Траяна. The Trajan Denarius;
reverse side.

Денарій. Срібна римська монета
Антоніна Пія: (86-161 пер. НХ).
Roman silver coin bearing inscription of
Antonius Pius (86-161 B.C.)

погруддя імператора, на голові лавровий вінець. Навколо погруддя нечиткий напис латинською мовою. Панування Антонія Пія було спокійне, тихомирне і багате, хоч першому десятилітті він воював з Британією. Під час його панування в Римі була збудована колона Антоніна.

Друга сторона. Монета Антоніна Пія.
Antonius Pius coin, reverse side.

Друга сторона римської срібної монети імператора Антоніна Пія. На ній жінка, що тримає щось у правій руці і спис у лівій.

Як виходить з історичних записів, подібні римські монети імператорів Траяна, Адріяна, Антоніна Пія,

Марка Автелія та інших були свого часу знайдені на місці давнього Чернігова, що свідчать про наявність на тих місцях поселення або поселень 1 тисячоліття по ХХ.

Лицева сторона австрійської срібної монети. An Austrian silver coin—(1640-1705).

Старовинна австрійська срібна монета з 1640-1705 рр. На лицевій стороні погруддя короля Леопольда I. Голова покрита довгою перукою та лавровим вінцем поверх неї. З правої і лівої сторін погруддя короля два герби, вгорі монети навколо напис латинською мовою. Діаметр монети 30 мм. На другій стороні є

Друга сторона. Австрійської срібної монети. Austrian coin, reverse side.

двоголовий орел з короною вгорі, посередині орла герб. Орел тримає у правій лапі меч і в лівій—скіпетр.

Після слово

З великою любов'ю, не шкодуючи здоров'я і грошей, я з родиною вишукував, купував, збирав, оберігав і вивчав згадані у моїй збірці історичні пам'ятки та культурні цінності нашого народу. Був це шлях нелегкий і коштовний, але завершився успіхом і благородним вчинком,—зібрані нами експонати творять собою справжні цеглинки у храм української історії й культури. Крім цього наша невеличка музейна збірка стала, тут на чужині, моєю малою батьківщиною й моєю крім родини, улюбленою дитиною—дослівно предметом моїх гордощів з наслідків моєї праці.

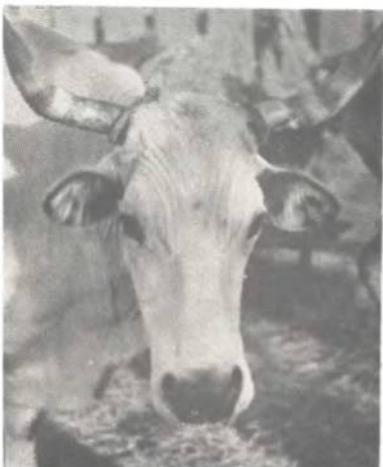
Мені минає 76 років життя й усе, що я пережив за час свого тернистого та бурхливого життя, залишилося поза мною, створивши спогади, що їх несила спалити чи знищити. Вони тримають мене золотою ниткою любові до минулого, до моєї великої родини, до рідної землі, до старенької козацької церкви в селі Борисовці на Київщині, до рідної під солом'яною стріховою прадідівською хатини, до золотих ланів пшениці, до журливої дівочої пісні й навіть до цвінтаря, де спочивають мої предки.

Стародавня козацька церква в селі Борисовці на Київщині, збудована в 1754 році, в який молився Богу автор цієї праці. Old Kozak church in the village Borisivka, Kiev Region. This church where I often prayed, was built in 1754.

Іноді ці мої спогади мають бажання вернути те все, чого несила вернути. Але вони не суперечать з часом, просто тому, що в них усе мертвє воскресає.

Крім цієї праці і збірки національних скарбів написав я та видав 22 праці, здебільша про природу, й нераз думав я—чому я пишу? Чи це мій вияв любові до матері—природи? Чи це моє оправдання перед моїм пошарпаним дитинством, перед раннім соняшним промінням та ранньою росою, коли я з дядьком Василем круглогорими волами їздив орати рідний родючий чорнозем?

Український сірий круглогорий віл.
Такими волами колись чумаки їздили
по сіль. (Рідкісна світлина з України).
A Krutorohyj (curl-horned) ox. From a rare
photograph taken in the Ukraine.

Вороги все нам забрали, нашу Батьківщину, нашу землю, наші святині й могили предків, але ніхто невсилі відібрати нам мови батьківщини, та спогадів, у яких залишилися рідна хатина, біла яблуня й колискова пісня матері.

Щасливі ми, хоча відірвані від родинного дерева, що можемо тут, на чужині, в наших святинях клонити голови й дякувати Богові. Живемо в добробуті, а не на Колимі. Дякуємо Богові за життя, за розум, зір і слух, за сине небо, траву, дерева і квіти, за річки й озера, за музику й пісні, за друзів, книжки і радість творчості.

Можна жити й на саскачеванських степах, але серцем бути в Україні, говорити чужою мовою, але жити в українській традиції, можна постарітись і мати біле волосся, але спогадів рідного дитинства не загубити.

Сучасна доба життя—це атомовий, нервовий і скажений, час. Нема тепер кордонів і в космосі і на землі. Але від усього того хвилинами можна відірватися й жити дитинством, коли у вас добре серце, віра в Бога, рідні спогади й братерське українське життя.

До моїх воріт завітала осінь життя. І мені здається, що нема щасливішої пори в людини—як старість з молодим серцем.

Старість подібна на зимовий захід сонця; вишневе освітлення гасне на небосхилі за чорною мережкою гілок дерев, сніг прибрав відтінь барв цвіту бузка. Цей краєвид сумний, але й чудовий...

І таким чудовим зимовим заходом сонця може бути і людська старість. Іі нічого боятися і цуратися, коли справді в душі продовжує теплитися людяність і шляхетність.

І треба пам'ятати, життя це те, що людина може про себе розказати тяжкого й хорошого, щоб на самому кінці життєвого шляху з зеркала дивилась на тебе не згорблена й засмучена, а увінчана шляхом пройденого творчого життя—духово молода й радісна людина.

Таким я був і таким залишився й вірю, що таким буде мій син Роман-потомок нашого роду Онуфрійчуків, який і є спадкоємцем згаданої в цій праці музеїної збірки українських народних скарбів.

Почуваюся до обов'язку щиросердечно подякувати ред. А. Курдидикові за перегляд праці і мовну коректу.

Автор

Використана література

1. Історія Українського Мистецтва. Київ. 1966 р.
2. Іван Шаповал. В пошуках скарбів. Київ, 1965 р.
3. Культура и искусство древней Руси, 1967 г.
4. Археологія Української РСР Київ. 1975 р.
5. Валентин Шугаєвський. Монета і грошова лічба на Україні в УІІ ст., 1952 р.
6. В.Н. Рябцевич. О чём рассказывают монеты. Минск. 1978 г.
7. Г.А. Федоров—Давидов. Кургани, Идолы, Монеты, 1968 г.
8. Б.А. Рибаков. Геродотова Скифія. 1979 г.
9. М. Киценко. Хортиця в героїці і легендах. Дніпропетровськ. 1972 р.
10. Київський Музей історичних коштовностей. Київ. 1974 р.
11. From the Land of the Scythians. New York, 1975.
12. Merrill Lindsay. The Lure of Antique Arms, New York. 1976.
13. Howard LaFay. The Vikings. 1970.
14. Frederick Wilkinson, Arms and Armour. Toronto, 1978.
15. James E. Serven. The collecting of Guns. New York.
16. Harold Paterson and Robert Elman. The great Guns. New York. 1977.
17. Richard G. Doty. Money of the World. The Netherlands. 1978.

Виказ

написаних та виданих праць Ф.Ф. Онуфрійчука

1. Поступове садівництво. Луцьк, 1925 р.
2. Атлас малюнків до «Дендрології» проф. д-ра Б. Іваницького, Франкфурт, 1947 р.
3. The Production of Speltoid Mutants in Spring Wheat by X-irradiation. Winnipeg, 1953.
4. Складні процеси життя рослин. Вінніпег, 1955 р.
5. Квіти. Вінніпег, 1956 р.
6. Хатні рослини. Вінніпег, 1957 р.
7. Душа і квіти в давніх релігіях. Вінніпег, 1958 р.
8. 35-ліття Української Гр.—Православної Громади в Йорктоні в служінні Богові й Народові. Вінніпег, 1960 р.
9. Світ рослин у творах Т. Шевченка. Вінніпег, 1961 р.
10. Книгозбірня Митрополита Іларіона. Вінніпег, 1963 р.
11. Оповідання. Йорктон, 1964 р.
12. Landscaping for Modern Living in the Prairie Provinces. Yorkton, 1965.
13. Душа й рослини в давніх релігіях. Йорктон, 1966 р.
14. Флора у Святому Письмі. Йорктон, 1967 р.
15. A Father and His Child, Yorkton, 1967.
16. The History of R.M. of Sliding Hills, Mikado, Sask. Yorkton, 1968.
17. Історія розвитку найголовніших хлібних рослин. Йорктон, 1972 р.
18. Харчові рослини—друзі людей. Йорктон, 1975 р.
19. Музейна збірка українських народних скарбів. Йорктон, 1981. р.

Нові праці готові до друку

20. Митрополит Андрей в служінні Богові, Українській Православній Церкві і нашому Народові. Вінніпег.
21. Шлях творчої праці д-р Стефанії Потоцької у служінні Богові й Народові.
22. Родинний хрестик. Оповідання.
23. «Бережить заповіді Владики.»
24. Плодові рослинні культури і їх значення у житті людини.

Федір Федорович Онуфрійчук.
Fedir Federovych Onufrijchuk.

ONUFRIJCHUK, Fedir Fedorowich, b. 17 Feb.,
1904*

Eastern Ukraine. Landscape Architect. Prof. Educ.: Horticulturist, Hort. Coll., Lublin; Dipl. Eng. Agric. Ukrainian Tech. Univ., Regensburg, 1947; Rsc study, Botanical Univ., Joh. W. Goethe Univ., Frankfurt, 1947-49; Completed course, Landscape Arch Am. Landscape Schl., Des Moines, Iowa, USA, 194 m. 1944, 1 s., 2 d. Appts: Provincial Horticulturi Ukraine, 1928-42; Rsch. work, Dominion Lab., Un of Man., Can., 1949-52; Horticulturist, Winnipeg Can., 1952-59; City Horticulturist, Yorkton, Sas Canada, 1959-. Num. publs. incl: Progressive Gardening, 1925; Atlas of Sketches of Trees & Shrubs, 194 Life Processes in Plants, 1955; House Plants, 195 Flora in Shevchenko Poetry, 1961; Metropolitan Ions Library, 1963; Short Stories, 1964; Spirit & Flc in Ancient Beliefs, 1966; Flora in the Bible, 196 General History of the Most Common Bread Grains, 1972; The Pathway of Achievements of Dr. S. Poto in service to God & Mankind, 1973. Edible Plants Peoples' Friends, 1975. A Museum Collection of Ukrainian Treasures, 1980. Metropolitan Andrew servi God, The Ukrainian Orthodox Church and The Ukrainian People, 1980. Memberships: Am. Landsca Assn.; Can. Authors Assn.; Ukrainian Free Acad. Science. Hobbies: Writing, collecting history museum articles.

* **Men of Achievement, International Biographical Centre, Cambridge, England.**

Л. Молодожанин: Князь В. К. Острозький

пастель

L. Mol: Prince B. C. Ostrozky—pastel